

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
INSTITUTUL DE ISTORIE
BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ (INSTITUT) „ANDREI LUPAN”

RECONSTITUIRI ISTORICE

CIVILIZAȚIE, VALORI, PARADIGME, PERSONALITĂȚI

In honorem academician Valeriu PASAT

Biblioteca Științifică
Secția editorial-poligrafică
Chișinău, 2018

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
INSTITUTUL DE ISTORIE
BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ (INSTITUT) „ANDREI LUPAN”

RECONSTITUIRI ISTORICE

CIVILIZAȚIE, VALORI, PARADIGME, PERSONALITĂȚI

In honorem academician Valeriu PASAT

Biblioteca Științifică
Secția editorial-poligrafică
Chișinău, 2018

Lucrarea a fost discutată și recomandată pentru editare la ședința Consiliului științific al Institutului de Istorie, proces-verbal nr. 8 din 20 noiembrie 2018 și la ședința Consiliului științific al Bibliotecii Științifice (Institut) „Andrei Lupan”, proces-verbal nr. 16 din 6 noiembrie 2018

Editor:

dr. hab. în științe politice Constantin Manolache

Coordonatori:

dr. hab. în istorie Gheorghe Cojocaru, dr. hab. în istorie Nicolae Enciu

Responsabili de ediție:

dr. în istorie Ion Valer Xenofontov, dr. în istorie Silvia Corlăteanu-Granciuc

Redactori: Vlad Pohilă, dr. hab. în filologie Vasile Bahnaru

Redactare tehnico-artistică: Valeriu Oprea

Paginare computerizată: Natalia Dorogan

Coperta: Vitaliu Pogolșa

DISCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Reconstituiri istorice : Civilizație, valori, paradigme, personalități : In honorem academician Valeriu Pasat / Inst. de Istorie, Bibl. Șt. (Inst.) „Andrei Lupan” ; ed.: Constantin Manolache ; coord.: Gheorghe Cojocaru, Nicolae Enciu ; resp. de ed.: Ion Valer Xenofontov, Silvia Corlăteanu-Granciuc. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „A. Lupan”, 2018 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – 628 p. : fot., tab.

Rez.: lb. engl. – Referințe bibliogr. în subsol. – 100 ex.

ISBN 978-9975-3183-9-6.

94(478)(082)

R 36

© Institutul de Istorie, 2018

© Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2018

© Autorii, 2018

CUPRINS

PARTEA I. OMAGIU ISTORICULUI VALERIU PASAT	5
Gheorghe COJOCARU, Nicolae ENCIU. Omagiu istoricului Valeriu Pasat – 60	6
Andrei EȘANU, Valentina EȘANU. Academicianul Valeriu Pasat la vârsta afirmării	13
Vasile BAHNARU. Considerații despre omul și savantul Valeriu Pasat	30
Anatol PETRENCU. „Răzbunarea” istoricului Valeriu Pasat	37
Andrei EMILCIUC. Participanți la Primul Război Mondial din satul Scumpia, raionul Fălești	39
PARTEA II. BASARABIA ÎN COMPONENTA IMPERIULUI RUS	47
Valentin TOMULEȚ. Evoluția instituțiilor publice locale din Basarabia sub dominație imperială rusă (prima jumătate a secolului al XIX-lea)	48
Eugen-Tudor SCLIFOS. Franța, Rusia și chestiunea Basarabiei (ianuarie-martie 1856)	68
Gheorghe CLIVETI. Congresul de la Berlin și problema recunoașterii independenței României	81
Cristina GHERASIM. Femeia – atitudini și viziuni în mediul nobilimii din Basarabia (1812-1918)	109
PARTEA III. BASARABIA ÎN COMPONENTA ROMÂNIEI INTERBELICE	123
Ludmila CHICIUC. Anton Crihan despre evenimentele revoluționare din Basarabia anilor 1917-1918	124
Gheorghe COJOCARU. Cr. Rakowsky – N. Titulescu: un duel în chestiunea Basarabiei în presa internațională (1924)	145
Gheorghe BOBÂNĂ. Reflecții filosofice în revista „Viața Basarabiei”	159
Silvia GROSSU. „Luminătorul”: mesajul identitar confesional și național	167
Pavel MORARU. Monitorizarea polițienească a emigrării basarabenilor în America, în perioada interbelică	183
Nicolae ENCIU. „Confidențial și exclusiv pentru uzul autorităților administrative”. Istoria primului control administrativ al populației României Întregite din 24 aprilie – 5 mai 1927	203
Silvia CORLĂTEANU-GRANCIUC. Alexandru Averescu și Basarabia în contextul relațiilor româno-italiene din anii '20 ai secolului XX	233
Mihai ȚURCANU. Realități social-economice basarabene în documentele diplomatice americane din perioada interbelică	248
Natalia MAFTEUȚA. Cadrul legislativ de funcționare al învățământului primar din Basarabia în primul deceniu interbelic	264
Vasile CREȚU. Construcția localurilor de învățământ primar în Basarabia interbelică	276
Elena NEGRU, Gheorghe NEGRU. Sistemul terorii din RASSM în anii 1937-1938	288
Ion ȘIȘCANU. Relațiile sovieto-finlandeze de la Tratatul de neagresiune la Pactul Molotov-Ribbentrop	303
Protoiereu Ioan LISNIC. Tributul martiric al preoților basarabeni în primul an de prigoană atee (1940-1941)	316

PARTEA IV. REPUBLICA SOVIETICĂ SOCIALISTĂ MOLDOVENEASCĂ	
ÎN ANII 1944-1989	337
Demir DRAGNEV, Ion Valer XENOFONTOV. Includerea instituțiilor științifice din RSS Moldovenească în campaniile ideologice staliniste din Uniunea Sovietică (1946-1953)	338
Mariana BAGRIN. Sarcinile autorităților sovietice în privința presei scrise din RSS Moldovenească în primul deceniu postbelic (1944-1953)	366
Lidia PĂDUREAC. Foamea din RSS Moldovenească (1946-1947) în mediul urban	381
Liliana ROTARU. Panem et circenses: regimul sovietic și studenții școlilor superioare din RSS Moldovenească în anii foametei (1946-1947)	399
Leonid BULMAGA. Considerații privind procesul de transferare a gospodăriilor individuale țărănești în raioanele din dreapta Nistrului pe principiile colectivismului (anii 1946-1950)	432
Larisa NOROC. Politica și soarta umană în sistemul sovietic. 1949... Din mărturiile unor deportați	444
Valentin BURLACU. Politica cultural-propagandistică din RSS Moldovenească în anii 1960-1980	458
Nicolae FUȘTEI. Istoria relațiilor dintre statul sovietic și cultele religioase pe perioade	476
PARTEA V. REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL EVOLUȚIILOR POST-RĂZBOI RECE	503
Sergiu CORNEA. Continuitate și discontinuitate în reformarea organizării teritoriale a puterii locale din Republica Moldova	504
Virgiliu BÎRLĂDEANU. Crimele regimului totalitar sovietic și memoria celui de-al Doilea Război Mondial (1939-1945): prolegomene la politicile comemorative din Republica Moldova	547
Gheorghe NICOLAEV. Aspecte cu privire la protejarea patrimoniului arheologic în Republica Moldova	559
Anatol ȚĂRANU. Evoluția politicilor Rusiei în problema conflictului transnistrean	577
Viorica ȚÎCU. Transformarea identitară a Rusiei post sovietice: implicații geopolitice și geostrategice	590
Victor JUC. Abordări istoriografice ale proceselor de edificare a relațiilor internaționale post-război rece	609